

გერმანული მოდელური ზმნების სწავლების ზოგიერთი საკითხი

თანამედროვე დიდაქტიკის მიხედვით გრამატიკის კომუნიკაციური სწავლება ეფუძნება კონსტრუქტივიზმის მეთოდს, რომელიც სწავლებაში ინერგება აქტიური და ინტერაქტიური გაკვეთილების მეშვეობით (ვესკაპი, 2003).

გერმანულის, როგორც უცხოური ენის სწავლება განიხილავს გრამატიკას, როგორც ენის შესწავლის საშუალებას და არა მიზანს, მაგრამ გერმანული ენის სპეციალისტისათვის სავალდებულოა ენის სრულყოფილი აკადემიური ცოდნა.

ამ შემთხვევაში პედაგოგის წინაშე დგება ამოცანა, როგორ შესძინოს თეორიული ცოდნა ენის შემსწავლელთ და, ამავე დროს, ისე შეარჩიოს მასალა და მისი მიწოდების მეთოდიკა, რომ მეცადინეობა ემსახურებოდეს ენის გამოყენების პრაგმატულ მიზნებს. ეს განსაკუთრებით რთულია ენის არაენობრივ გარემოში შესწავლის დროს. მოდელური ზმნების სწავლების პროცესში ძალიან ბევრი პრობლემა იქნეს თავს, რაც მხოლოდ თეორიითა და სავარჯიშოებით ძნელად მიიღწევა. მათი მრავალფუნქციურობა იწვევს ხშირად ენის შემსწავლელთა შეცდომებს ზეპირ და წერით მეტყველებაში. ჩემი მიზანია წარმოგიდგინოთ ჩემი მუშაობის გამოცდილება მოდელური ზმნების სწავლებაში ქმედებაზე ორიენტირებული (ე.წ. teaching by doing) მიდგომის გამოყენების შესახებ.

ქმედებაზე (დაგალებაზე) ორიენტირებულ მეცადინეობას უცხოური ენის სწავლების მეთოდიკის თანამედროვე არსენალში ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია. ის მთლიანად შემსწავლელთა აქტივობაზეა დაფუძნებული და მას განსახლვრავს პედაგოგსა და შემსწავლელს შორის შეთანხმებული ქმედების პროდუქტი. ასე, რომ განსახლვრული ურთიერთობა ყალიბდება შემსწავლელის გონებრივ და ფიზიკურ აქტიურობას შორის (ბახი, ტიმი, 2003: 1-21) ქმედებაზე ორიენტირებული სწავლება ხუთ მნიშვნელოვან ნიშანს გულისხმობს:

1. ინტერესზე ორიენტირება: მოსწავლელთა სუბიექტური ინტერესების გამოყენება მუშაობის საინტერესოდ წარმართვისათვის.

2. დამოუკიდებლობა და სწავლის მართვა: შემსწავლელნი რაც შეიძლება მეტს სწავლობენ დამოუკიდებლად. სწავლა დაკავშირებულია „აღმოჩენებთან“. რა თქმა უნდა, სწავლის პროცესი გარკვეულად მართულია პედაგოგის მიერ, რომელიც უზრუნველყოფს ქმედების მიზნის მიღწევას.

3. გონებრივი და შემოქმედებითი ქმედება, რაც ნიშნავს, რომ ენის მეცადინეობაზე უნდა ხდებოდეს გონებრივი მუშაობის და კეთების, პროდუცირების შერწყმა, მათი ურთიერთ-ჩანაცვლება სწავლის შედეგის მისაღწევად.

4. სავარჯიშოები თანამშრომლობითი ქმედების მისაღწევად: კომუნიკაციური ქმედება ნიშნავს ამოცანის გადაწყვეტის გზის ძიებაში სწავლა-სწავლების პროცესის მონაწილეთა ურთიერთ-გაგებას, მიზანმიმართულ მუშაობას და დასახული ქმედების პრაქტიკულად განხორციელებას.

5. პროდუქტზე ორიენტირება: გაკვეთილის დაწყებამდე მასწავლებელი და ენის შემსწავლელი თანხმდებიან ქმედების პროდუქტზე, ანუ სახავენ გეგმას, თუ რა პრეზენტირებადი შედეგი უნდა მიიღონ მათ გაკვეთილზე ჩატარებული მუშაობის შემდეგ. ეს შეიძლება იყოს ინსცენირება, როლური თამაში, კოლაჟი, მცირე გამოფენა, ან ესეი. ქმედების პროდუქტი აძლევს შემსწავლელს ნასწავლის იდენტიფიცირებისა და შედეგის კრიტიკულად შეფასების შესაძლებლობას (ტიმი, 2003: 22-37). არსებობს ამ კონცეფციის დანერგვის სხვადასხვა მეთოდი: სასწავლო პროექტი, თავისუფალი მუშაობა, ენის სასწავლო თამაშები და სხვ. დასმული პრობლემების გადაჭრა დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა დიდაქტიკური მიდგომით და რა მეთოდური საშუალებებითა და ხერხებით განვახორციელებთ გერმანული მოდალური ზმნების შეგნებულ დაუფლებას და სამეტყველო აქტებში მათ გამოყენებას (ფუნკი, კოენიგი, 1991: 12-25). უპირველეს ყოვლისა, საჭიროდ მიგვაჩნია მოდალური ზმნების სწავლების პროცესის დაგეგმვა, დიდაქტიკური პრინციპის მარტივიდან რთულისაკენ დაცვა; პრაგმატინგვისტიკის მოთხოვნის შესაბამისად ენობრივი მასალის პრაქტიკულად გამოყენების სიხშირის გათვალისწინებით შერჩევა (გოტცე, 1978: 212-220). ამავე დროს დიდი მნიშვნელობა ენიჭება სტუდენტთა მოტივაციის და ინტერესების გათვალისწინებას, ახალი, ინტერაქტიური, კრეატიული მეთოდების გამოყენებას, ინოვაციური სავარჯიშოების შექმნას. უმაღლეს სასწავლებელში უცხოური ენის სწავლების ახალი მოთხოვნების შესაბა-

მისად წარმართვისათვის გასათვალისწინებელია მიღებული სასწავლო პროგრამისა და კურიკულუმით განსაზღვრული შემჭიდროვებული დროის ფაქტორიც. ამასთან, უნდა შევძლოთ ენობრივი მასალის ოპტიმალურად შერჩევა, მისი დიდაქტიკურად და მეთოდურად დამუშავება და სწორი თანმიმდევრობით მიწოდება (შტორხი, 2005: 15).

გთავაზობთ საწყის ეტაპზე მოდალური ზმნების მასალის ტრადიციულ არჩევანსა და თანმიმდევრობას. ჯგუფის ენის ფლობის დონე - B1, სწავლის პროცესის ხანგრძლივობა - სამი სემესტრი. ჩამოთვლილი თემების განაწილება კურიკულუმში ხდება სხვადასხვა სემესტრში მასალის პრაგმატული ნიშნით შერჩევის თანახმად.

თემა 1. მოდალური ზმნების არაეპისტემური მნიშვნელობა და უღლების თავისებურებები პრეზენსსა და პრეტერიტუმში - მიმოხილვითი ცხრილი და მაგალითები (2 საათი);

თემა 2. მოდალური ზმნების მორფოსტრუქტურა - Modalverb + ინფინიტივი zu-ს გარეშე, წინადადების მოდალურზმნიანი წინადადების ჩარჩო (2 საათი).

თემა 3. ცალკეული მოდალური ზმნების სემანტიკური მრავალფუნქციურობა (არაეპისტემური და ეპისტემური მნიშვნელობა) და მათი ეკვივალენტური ფორმები წინადადებისა და ტექსტის დონეზე (6 საათი);

თემა 4. მოდალური ზმნების რთული დროის ფორმები და მორფოლოგიური თავისებურებები (2 საათი);

თემა 5. მოდალური ზმნების მრავალფუნქციურობის შეჯამება - შესაძლებლობის, სურვილის, ვალდებულების მიკროვლემების სახით (3 საათი);

თემა 6. შეჯამება-მოდალობის ველი გერმანულ ენაში (2 საათი).

სამუშაო გამოცდილება ადასტურებს, რომ გერმანული მოდალური ზმნების სწავლება გერმანული ენის, როგორც უცხო ენის, მეცადინეობაზე საკმაოდ რთული თემაა და ის გარკვეულ დიდაქტიკურ უნარებს მოითხოვს. ამასთან, გერმანულ ენაზე მეტყველების და გაგებისათვის გადამწვევტი მნიშვნელობა აქვს იმას, რომ შემსწავლელმა საწყის ეტაპზე შეძლოს საკუთარი სურვილების, მიზნების, შესაძლებლობების გასაგებად ფორმულირება. მოდალური ზმნები იხმარება ყოფით სიტუაციებში. ამდენად, ის საჭიროა ნებისმიერი მარტივი კომუნიკაციის რეალიზაციისათვის და შემსწავლელთ მოდა-

ღური ზმნების სწავლების პირველსავე ეტაპზე მიეწოდებათ. აქედან გამომდინარე, სტუდენტებს აქვთ წინარე ცოდნა, ჯერ კიდევ სკოლის პერიოდში შესრულებული აქვთ სხვადასხვა საგარჯიშო და დამუშავებული აქვთ ამ თემასთან დაკავშირებული ტექსტები. ამ ყველაფრის გათვალისწინებით, ჩემ მიერ ზემოთ ნიმუშად წარმოდგენილი მოდალური ზმნების მასალა და მისი მიწოდების თანმიმდევრობა შევცვალე შედარებით ძლიერ ჯგუფთან. სასწავლო პროცესის ხანგრძლივობა, სახელმძღვანელოები და სხვა დამატებითი მასალა იგივე გამოვიყენე, როგორც წინა ჯგუფთან. ჩატარდა ექსპერიმენტი, მასალა სტუდენტებს მიეწოდათ ასეთი თანმიმდევრობით:

თემა 1. მოდალური ზმნების მრავალფუნქციურობის პრეზენტაცია შესაძლებლობის, სურვილის, ვალდებულების მიკროველების სახით, მოდალობის გამოხატვის ლექსიკური საშუალებები წინადადებისა და ტექსტის დონეზე (6 საათი).

თემა 2. მოდალური ზმნების მრავალფუნქციურობის პრეზენტაცია (ეპისტემური მნიშვნელობა) ვარაუდის, ეჭვის, დარწმუნებულობის გამოხატვა მათი ეკვივალენტური ფორმები წინადადებისა და ტექსტის დონეზე (6 საათი).

თემა 3. მოდალური ზმნების მარტივი და რთული დროის ფორმები და მორფოლოგიური თავისებურებები, მათი მორფოსტრუქტურა. წინადადების მოდალური ჩარჩო (2 საათი).

თემა 4. შეჯამება მოდალობის ველი გერმანულ ენაში (2 საათი).

საექსპერიმენტო მეცადინეობებზე აქტიურად გამოვიყენე ქმედებაზე ორიენტირებული მეცადინეობის ტიპი - სასწავლო პროექტი.

პროექტი მეცადინეობაზე გულისხმობს კოოპერატიულ მუშაობას წყვილებში, ჯგუფურად და პარტნიორთან მუშაობის სოციალური ფორმების გამოყენებით. სტუდენტები მუშაობენ ერთად, ამზადებენ პრეზენტაციას, ამუშავებენ დამოუკიდებლად მოკლე რეფერატებს ან პროექტით გათვალისწინებულ სხვა პროდუქტს (ბახი, ტიმი, 2003: 1-21). დამატებითი განმარტებები და მოძიებული მასალის შევსება ხდება პედაგოგის მიერ მიწოდებული დამატებითი მასალით.

ჩატარებული მეცადინეობების შედეგის გათვალისწინებით შემიძლია ვთქვა, რომ სემანტიკური მიკროველების გაცნობით მოდალური ზმნების სწავლების დაწყება განაპირობებს ჯგუფში სტუდენტთა ლექსიკური მარაგის გამდიდრებას. წინადა-

დებებსა და ტექსტზე ვარჯიშისას პარალელურად ხდება მოდალური ზმნების უღლების განმეორება-განმტკიცება და მათი

დაურწმუნებ ლობა	Er hat vielleicht, möglicherweise, unter Umständen Recht. Es ist möglich, denkbar, nicht ausgeschlossen, ich halte es für möglich, nicht ausgeschlossen, dass er Recht hat.
--------------------	---

მორფოლოგიური თავისებურებების თანდათანობით შესწავლა. სტუდენტები უფრო ადრე იწყებენ მოდალური ზმნების ინტერაქციაში გამოყენებას და სწორად არჩევენ საჭირო მოდალურ ზმნას. დამოუკიდებელი, მაგრამ მასწავლებლის მიერ მართული მუშაობით მათი ცოდნა უფრო სტაბილურია და სათანადო მაგალითების მოყვანა არ უჭირთ. სტუდენტებს გაუადვილდათ მოდალური ზმნების სემანტიკური მნიშვნელობებისა და ეკვივალენტების მოძებნა, მათი შევსება ლექსიკონების მეშვეობით, ამადლდა მათი მოტივაცია. სტუდენტები დაინტერესდნენ, რაც შეიძლება მეტი ენობრივი ერთეულები მოეძებნათ და კარგად წარმდგარიყვნენ პრეზენტაციაზე. მას შემდეგ, რაც სტუდენტებმა კარგად შეისწავლეს სურვილის, შესაძლებლობის, ვალდებულების გამოხატვის საშუალებები და მათი გამოყენება სამეტყველო ინტენციებში, მოხდა ამ მასალის განზოგადება

მოდალური ზმნა	ეკვივალენტური ფორმები
können	imstande sein, in der Lage sein, es ist möglich zu verstehen oder beherrschen, die Fähigkeit besitzen, fähig sein, dürfen, er hat die Neigung, Begabung, Veranlagung, er ist dafür geeignet, begabt, sie versteht, er vermag das zu machen, er ist kompetent genug um das zu machen, er hat Möglichkeit, Gelegenheit die Chance, es gibt einen Grund, es ist möglich. dürfen.

მოდალური ზმნების მიკროველების სქემატურად წარმოჩენით და მათში მოდალური ზმნების ადგილის განსაზღვრით.

მაგალითის სახით გთავაზობთ ერთ ერთ მოდალური ზმნის - können-

სემანტიკურ-ფუნქციური ველის შემაჯამებელ სქემას:

სემანტიკურ-ფუნქციური ველი

können - არაეპისტემური მოდალობა

სემა-შესაძლებლობა

können - ეპისტემური მოდალობა

რეფერატების წარმოდგენისას და პრეზენტაციების დროს, რა თქმა უნდა, ჯგუფის მიერ მოძიებული მასალა ივსებოდა და პედაგოგი აძლევდა მათ მითითებებს, დაწვრილებით ინფორმაციას, დამატებით მასალას, ხსნიდა რთულ საკითხებს. საბოლოოდ კი მუშაობა შეფასდა ტესტის სახით. უნდა ითქვას, რომ პირველ ჯგუფთან გამოვლინდა ერთი საგულისხმო მომენტი. შედარებით სუსტი სტუდენტები, მართალია, აქტიურად ჩაერთვნენ დამოუკიდებელ მუშაობაში, მაგრამ მოდალური ზმნების მეტყველებაში გამოყენება, ნაკლები წინარე ცოდნის გამო, გაუჭირდათ. მეორე შემთხვევაში კი ქმედებაზე ორიენტირებულ გაკვეთილებზე სტუდენტები თვითონ ადგენდნენ ტექსტებსა და წინადადებებს, შემდეგ აჯამებდნენ მოძიებულ მასალას და აკეთებდნენ დასკვნებს. საბოლოო შედეგი განაპირობა სათანადო მოტივაციამაც, ეს უკანასკნელი კი გაცილებით მაღალი იყო მეორე ჯგუფთან, რადგან ტექსტსა და ლექსიკაზე მუშაობის ფორმები გაცილებით სახალისო და საინტერესო აღმოჩნდა სტუდენტებისათვის, რომლებიც ფლობდნენ წინარე ცოდნას მოდალური ზმნების მორფოლოგიურ-სინტაქსური თავისებურებების შესახებ. სტუდენტებმა ნასწავლის გადრმავება დაიწყეს თეორიული მასალის შესწავლით მოდალური ზმნების შესახებ, რომელიც მათ შემდეგში დაამუშავეს და წარმოადგინეს ასევე რეფერატების სახით. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ არსებობს ენის შემსწავლელთა სხვადასხვა ტიპები, მოდალური ზმნების სწავლების ჩვენ მიერ განხილული ორივე თანმიმდევრობით შეიძლება მივაღწიოთ წარმატებას. და მაინც ქმედებაზე ორიენტირებულმა გაკვეთილმა გვაჩვენა, რომ სტუდენტებმა გაცილებით მოკლე დროში შეძლეს ენობრივი ერთეულების გამოყენება, ვიდრე კლასიკური მოდელით მუშაობის დროს, რაც სწავლებისადმი თანამედროვე კომუნიკაციური და ინტერაქციული მიდგომის მთავარი მიზანია.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ბახი, ტიმი, 2003 - Bach, G. & Timm, J.-P., 2003, Handlungsorientierung als Ziel und als Methode. In Bach, G. & Timm, J.-P. (Hrsg.),
გოტცე, 1978 - Götze, Lutz: Zum Problem der Didaktisierung linguistischer Forschungsergebnisse. In: Engel, Ulrich; Grosse, Siegfried (Hrsg.):
Grammatik und Deutschunterricht. Jahrbuch 1977 des Instituts für deutsche Sprache. Pädagogischer Verlag Schwann, Düsseldorf 1978.
ვესკაპი, 2003 - Weskap,R., Kommunikativer Fremdsprachenunterricht“, In: Zur Qualität des fremdsprachlichen Unterrichts, Tübingen. 2003.
ტიმი, 2003 -Timm, J.-P., 2003, Lernerorientierter Fremdsprachenunterricht: Förderung konstruktiver Lernprozesse. In Bach, G. & Timm, J.-P. (Hrsg.).
ფუნკ, კოენიგი - 1991- Funk, Hermann; Koenig, Michael: Grammatik lehren und lernen Fernstudieneinheit 1. Langenscheidt, München 1991.
შტორხი, 2005 - Günter Storch-Deutsch als Fremdsprache, Eine Didaktik Theoretische Grundlagen und praktische Unterrichtsgestaltung Wilhelm Fink, 2005.

SOME ISSUES ON TEACHING GERMAN MODAL VERBS

Summary

The article deals with the Task Based Learning of German modal verbs at universities. This method is based on Constructivism Teaching Theory according to which a language learner learns language better if he/she constructs the gained knowledge individually, independently. A learner selects the material he thinks is interesting and important for him.

According to the new requirements of teaching a foreign language at universities we should foresee the factor of a limited time which is envisaged in the teaching programs and curricula. Besides, we could select optimum language material, work on it didactically and methodically and give it in a right order. It should be based on students' previous knowledge. The article discusses the samples of choice and sequence of modal verbs at a starter level.

It also discusses different variants of presenting the material of modal verbs and the results of the experiment. The article also deals with the teaching projects that envisage collaborative work, the usage of social forms and implementation the teaching process oriented on the result that is the aim of teaching a foreign language.